

TEŠ6 - KOT (BREZ)IZHODNA STRATEGIJA ?

Ob vroči temi TEŠ6 so bili predstavljeni tudi mnogi sporni argumenti. Med njimi so najodmevnejši tisti, ki se tičejo delovnih mest. To pa so hkrati tudi razvojna vprašanja slovenske energetike in celotnega gospodarstva.

Ohranjanje delovnih mest ?

Med najbolj odmevnimi je »argument«, dr. Petra Novaka : **»v Sloveniji ni podjetja, ki bi lahko, tako kot TEŠ6, zagotovilo delo za 40 let za 3500 ljudi«.** Trditev ni samo retorična, pač pa za življenje današnje in bodočih generacij, usodna. TEŠ6 namreč ohranja in nepovratno vleče v prihodnost najbolj sporen način pridobivanja elektrike, na osnovi fosilnega goriva najslabše vrste – lignita.

Parola »ohranjanje delovnih mest«, pa odvrta pozornost od bistva. Slovenija z 1,2 mia eur za TEŠ6, izgublja denar za razvoj, ki bi prinesel številna in mnogo bolj perspektivna delovna mesta in poklice. To so zaposlitve pri izkoriščanju novih virov energije, ki so šele na začetku razvoja, imajo pa velik razvojni, ekonomski in energetske potencial. **Novih zaposlitev pa je mnogokrat več od teh, ki jih TEŠ6 ohranja.** Škoda v narodnem gospodarstvu in škoda v lokalnem okolju pa bo zaradi zamujene priložnosti prestrukturiranja dolgoročno in nepopravljiva.

Protagonisti TEŠ6 govorijo, **da ni alternativ.** Vendar, alternative so, in to raznovrstne, razvojne, zanimive in uresničljive. In so boljše od neperspektivnega izkoriščanja lignita, ki ga vodstvo TEŠ razglasa za tehnološki dosežek in celo za ekološki projekt.

Drugi viri omogočajo mnogo večje nove zaposlitve za: inženirje, tehnike, projektante in konstrukterje ter monterje, inštalaterje, mehatronike, poklice v kovinski in strojni panogi, v steklarstvu, elektrotehniki, elektroniki in računalništvu in spremljevalnih industrijah. Naj naštejemo le nekaj teh možnosti v segmentih »nove energetike«.

Delovna mesta v novi energetiki in novi poklici

Nova energetika temelji na treh stebrih: **obnovljivih virih energije (OVE), učinkoviti rabi energije (URE) in aktivnih - pametnih omrežjih (AKO).** Temu pa je treba prišteti še naprave za **akumulacijo energije (AKE).** Sloveniji in Šaleški dolini bi vse to prineslo mnogo več od tega, kar obljublja TEŠ6. Poglejmo samo nekatere možnosti.

V fotovoltaiki in solarni termiki so nove zaposlitve v steklarstvu-kaljeno visokoodporno steklo za solarne module, v izdelavi in montaži kovinskih profilov za podkonstrukcije solarnih elektrarn toplotnih sončnih kolektorjev, v izdelavi razsmernikov za izmenični tok. Ljudje iz Velenja, Šoštanja in okolice, že imajo delna znanja s tega področja. Ta znanja je možno dopolniti, specializirati in jih usmeriti v nove energetske projekte.

Novi izumi v solarni termiki zelo povečujejo izkoristke pri ogrevanju. V kombinaciji s fotovoltaiko pa so možne tudi naprave za hlajenje. Število tovrstnih ogrevalnih in hladilnih naprav bo rastlo, in poklici, ki bodo to izvajali pa bodo vedno bolj iskani.

Naprave za izrabo vetra in vodne energije so vse manjše in so postavitve v okolje vedno manj moteče. Ni se nam potrebno zadovoljiti s tem, da tuje izdelke le prodajamo. Pri njihovi proizvodnji lahko sodelujemo, hkrati s tem pa razvijamo nove – lastne izdelke.

Enako je z uporabo lesne biomase. Veliko jo izvažamo ali pa gnije po gozdovih. Z regulacijsko tehniko in boljšimi izkoristki, bo omogočeno nadomeščanje starih, potratnih naprav. Gre za desttisoče kurišč, katerih zamenjava bi, ob večji stimulaciji države spodbudila tudi domače proizvajalce novih naprav – tudi v bližnjem Gorenju bi bil možen tak razvoj.

Poleg delovnih mest, pa gre tudi za povsem nove poklice. Poklic solarni tehnik (uvaja ga tehnična srednja šola v Ljubljani), se lahko razširi v poklic energetskega tehnik OVE, ki pokriva še druge obnovljive vire. Nova energetika je nedvomno zanimiva tudi za mladi rod, ki bi dobil zanimivo delo na zelo dinamičnem področju.

Nove zaposlitve so tudi v prenovi prenosnega omrežja in uvedbi novih »aktivnih – pametnih omrežij«, ki bodo omogočala dvosmerni pretok elektrike. Z njimi bo mogoče optimirati energetske sisteme tako, da zagotavlja najnižjo produkcijo izpustov. Poleg energetske stroke so pri tem vključeni računalništvo in merilna tehnika, ter tehnična - strojna, elektrotehniška in gradbena projektiva in operativa. Zakonodaja EU že zahteva, da se do leta 2020 pokrije z naprednimi merilnimi sistemi vsaj 80 % odjemalcev. Štiri skandinavske države pa že načrtujejo novo »zeleno omrežje«, ki bo v končni fazi priključeno na bližnje vzhodno in na evro-afriško »zeleno omrežje«. Svet se vrti hitreje od nas.

Če upoštevamo še učinkovito rabo energije-URE (prihranke), ki so **nedvomno najbolj čist vir med vsemi**, so zaposlitvene možnosti še večje. Gre za izolativnost in energetska samooskrbo obstoječih in novih stavb, to pa pomeni zaposlitve v gradbeništvu, mikroelektroniki in regulacijski tehniki. Enako velja tudi za gradnjo sončnih ogrevalnih in fotovoltaičnih naprav. S stimulativnimi ukrepi bi vlada lahko naredila mnogo. Pomembna pa je tudi pravna regulativa, ki naj omeji prekomerno svetlobo (nočne osvetlitve izložb, cerkva, javnih ustanov, reklamnih panojev, ulic in cest). Poleg predpisov pa je potrebna infrastruktura za daljinsko, avtomatizirano upravljanje z bolj varčnimi svetlobnimi viri. Tudi tu so nove zaposlitve. Skratka, potrebno bo na tisoče delavcev: projektantov, tehnikov in inženirjev in poklicnih delavcev, mizarjev, steklarjev, kovinarjev itd...

Vseh teh zaposlitev jo neprimerno več od tistih, ki jih ohranja TEŠ6. Ni pa to 8 urni »šiht« v domačem kraju, v eni in isti tovarni ali jami. Novi viri so razpršeni in so neposredno pri uporabnikih (sonce, veter, geotermalna energija, vodna energija, energetska prenova stavb itd.). To je tudi njena prednost.

Novi raziskovalni projekti

Ker proizvodnja toplote in elektrike iz OVE niha, ti viri sami za sebe, razen hidroenergije, niso dovolj stabilen vir. Vendar so na razpolago številne nove možnosti – črpalne hidroelektrarne, ki bi za pogon uporabljale elektriko iz sonca ter proizvodnja akumulatorjev in baterij. Sedanje zmogljivosti bodo s prihodom električnega avtomobila premajhne za nove potrebe.

V Sloveniji imamo bazično tovarno TAB v Mežici. Njena vloga pa ni prepoznavna, čeprav je prav akumulacija energije zelo pomembna veja nove energetike. V raziskave o akumulaciji energije in polnjenju baterij pa je Slovenija že dejavno vključena.

Zelo zapostavljena pri nas je geotermalna energija. Njen potencial je po ocenah velik, vendar zelo slabo raziskan, še manj pa izkoriščen. Ne samo v smislu disperziranega vira za gretje, ki je široko dostopen, pač pa tudi v pogledu njenega izkoriščanja za večje energetske objekte.

Obstoja raziskovalno-razvojni projekt švicarskih avtorjev. Gre za črpanje toplote iz velikih globin in njeno uporabo za parno elektrarno velike zmogljivosti (1GW) s povratnim tokom uporabljene pare nazaj v zemeljsko vrtno. Pridobivala bi elektriko in toploto za gretje večjih mest. Projekt bi terjal velika sredstva,

tveganje pa naj bi ga razdelili na več držav (Slovenijo, Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško). Za projekt bi bilo možno dobiti tudi sredstva evropskega raziskovalnega sklada.

Slovenija, kot nosilka, ima možnosti za vključitev domačih raziskovalcev in podjetij. Gre za številne izume, inovacije, nove materiale in nove postopke, ki bi zagotovili vrtnanje in izvedbo del v velikih globinah in pri visoki temperaturi – do 470 stopinj. Stranske koristi tega pa so uporabne tudi na drugih področjih. Geotermalna energija je v razvitem svetu v razcvetu. ZDA nameravajo skupno moč svojih geotermalnih elektrarn v tem desetletju povečati za petkrat, z dosedanjih 2 GW na 10 GW moči.

Vse to in še več, je del **investicijskega kolača**, ki v razvitem svetu (ter Indiji in Kitajski), poganja nove **energetske tehnologije**. Pri nas pa izgleda, da sprejemamo, in financiramo ravno nasprotno usmeritve.

Politika se je uklonila lobiju ali pa je sama del lobija ?

Našteta področja bdo z izgradnjo TEŠ6 zavrta. Obrt, industrija in podjetništvo bodo ohromljeni za daljši čas. Denar porabljen za nekaj, kar je v zatonu. Vendar, da ne bo pomote: vsi argumenti skupaj ne pomagajo, če nasprotnih argumentov pač ne slišijo ali ne upoštevajo.

Zato ponovno poudarjamo, kako pomembna sta politična ne-volja in ozračje, ki omogočata razvoj novega. Predsednik Obama je obiskal MIT in tehnološke parke na Floridi ter podprl novo energetiko. Študenti in profesorji so bili navdušeni nad njegovo podporo, s tem ko je zagotovil zadosten denar.

Kakšno prihodnost si želimo ?

Temno ali sončno ?

Pri nas pa politika ne more, ne zna ali noče stopiti korak nazaj, da bi lahko potem stopili tri naprej. Novih razvojnih možnosti noče videti. Šaleški lobi v vladi in HSE pa uspešno **zastrašuje s stroški odpovedi projekta.**

Lobiji so močni, predsednik vlade pa niti toliko, da bi spoštoval lastne javne zaveze. Izjavlja sicer, da jih obvladuje. Če jih res, naj zagotovi, da se bodo v vladi slišala tudi drugačna stališča. Vsem, ki predlagajo drugačne rešitve, je treba dati čs za izdelavo energetskega scenarija - brez TEŠ6. S številkami podprt in časovno opredeljen. Takšen, da bo **Šaleški dolini in Sloveniji ponudil nove programe in nove poklice v energetiki, ki prihaja.**

Večina govori, da se nič ne da storiti. Kot da **je TEŠ6 slovenska usoda, neizbežen naraven pojav, ki se mu ne da izogniti.** Vendar, že podpisana pogodba ni noben alibi. Pogodba je dvostranski dogovor, ki ga je možno spremeniti, posebno še, če isti dobavitelj lahko nudi tudi opremo za drugačen projekt. HSE pa izsiljuje s stroški odpovedi. Medtem ko lahko Dubai prekine pogodbo s Francijo in kupi štiri jedrske elektrarne v Južni Koreji. Država Slovenija pa poklekne pred nemško-francosko multinacionalko Alstom; pravzaprav ne pred njo, temveč pred domačim lobijem.

Dogajajo pa se še druge reči: projekt spodnjesavskih elektrarn je bil ustavljen. Nemara "nabirajo denar za druge namene". In lahko se zgodi, da bodo »pospravili« še sredstva za razgradnjo JEK. V letu 2009 so namenska sredstva iz ministrstva za okolje poniknila v ministrstvu za gospodarstvo. 183 mio eur evropskega denarja namenjenega energetske izgradnji šol s solarnimi paneli. Iz vlade pa sporočajo, teh sredstev ni (več), pozabite na to.

Tuji kapital se nas izogiba ali se izogibamo mi njemu ?

Tujih vlagateljev v TEŠ6 ni, je pa italjanski kapital interesent za JEK2. Vendar so po treh mesecih čakanja in »neodgovora« z naše (vladne) strani ni zgodilo nič. Zakaj? Mar **fosilni lobi deluje tudi v jedrskem, ali pa je vse skupaj dogovorjeno in časovno tempirano tako, da se zdaj z JEK2 ne hiti - dokler ne bo projekt TEŠ6 dokončno in nepovratno pod streho ?**

JEK2 (1100 ali 1700) MGW moči je za naše potrebe prevelika, bi pa seveda s tujim sovlagateljem lahko dosegli odjem viškov in sovlaganje pri obnovi in dograditvi omrežja. Avstrijci so potegnili 400 KV omrežje praktično do naše meje. Mi pa se vedemo, kot da imamo kapitala preveč. To seveda ne drži, kajti, **hkrati ko zavračamo tuje sovlagatelje, za TEŠ6 najemamo ogromna posojila.**

Čas izgradnje jedrske elektrarne JEK2

Novi **JEK2 lahko zgradimo v sedmih letih**. Seveda, če je politična volja, ne pa birokratska nesposobnost in blokade iz ozadja. Čisto zavajanje pa je, da za to potrebujemo 15 let. Iz HSE pa pride smešen odgovor, da je skrajšanje rokov sicer možno, vendar le v »nedemokratskih« državah. Kot da so Francija, J. Koreja in Japonska diktature.

Roki so v dejansko krajši: v svetu povprečno 48 mesecev od začetka vlivanja prvega betona do obratovanja, pred tem pa je seveda potrebna še priprava gradbišča, pridobitev dovoljenj, soglasij in izdelava dokumentacije.

Primeri: Jedrska elektrarna EPR v Franciji bo zgrajena v petih letih. Najkrajši čas gradnje pa dosegajo na Japonskem in v Južni Koreji; znaša le 38 mesecev. Za drugi blok - praktično na »dvorišču« prvega, ne sme biti priprava dokumentov daljša od dveh let. Saj so mnoga vprašanja že rešena. Poleg tega pa novi blok rešuje tudi vprašanje odpadkov, saj se nova - tretja generacija (3+), reciklira 96 % visoko radioaktivnih odpadkov.

Lahovnika za župana Šoštanja

Minister Lahovnik, pred 25 leti protestnik proti TEŠ5, je doživel preobrazbo. Zastopa stališča, vrednih župana Šoštanja, ne pa ministra za gospodarstvo RS. Znan je njegov slogan, da je bila odločitev sprejeta junija 2008, v času prejšnje vlade. Zdaj seveda obljube o novi politiki in brezogljivi družbi ne štejejo več, je že pozabil nanje, bile so le za njegovo (in mnogih drugih) predvolilno strelivo.

Je pa minister v izgovorih glede projekta TEŠ6 zelo neinovativen. Zanj krivi prejšnjo vlado, prej letom in pol pa je obljubljal »novo« politiko. Resnici na ljubo je treba povedati, da je prejšnja vlada junija 2008 porabila za projekt cca 20 milijonov eur - za predujem k pogodbi, predvideni projekt pa je bil pol manjši (finančno in tudi po zmogljivostih). Zdaj so investicijo podvojili in porabili sedemkrat več denarja. Sklicevanje na junij 2008 in na prejšnjo vlado, leto in pol po volitvah, pa ni več resno in dostojno.

Minister ne more nastopati kot lokalni župan, čeprav prihaja iz tistih krajev. To kaže le, da za Slovenijo nima vizije, ali pa je glasnik energetskega lobija, ali

njegov aktivni del ? Kot minister bi moral ravnati ekonomsko razvojno in dolgoročno ter okoljsko odgovorno do cele Slovenije. Poglejmo še ministrov odnos do JEK2. Minister JEK2 predstavlja v leto 2025, kar pa ni nujno. Če JEK2 postavimo v leto 2017, TEŠ6 - v sedanji zasnovi izgubi vso upravičenost in ni več »nenadomestljiv, stabilen energetski vir«. **Pospešena izvedba JEK2 je končni udarec za TEŠ6.**

TEŠ6 kot (brez)izhodna strategija

Za odločitev o gradnji TEŠ6 sta odgovorni pozicija in opozicija. Odločilna odgovornost pa je seveda na aktualni vladi in njenem predsedniku. Seveda se TEŠ-evcem mudi, ker bi moratorij pomenil tudi čas za osveščanje javnosti. Zato tako hitijo.

Vladna »Izhodna strategija« naj bi pokazala pot iz krize. V njej pa **ni konkretne zaveze o opuščanju visokoogljivne tehnologije in načrtov za razvoj nove energetike.** So le načelne usmeritve. TEŠ6 pa **se dogaja »kar tako«, brez strategije.** Kot da problem milijardne investicije ne obstoja.

V zadnjem času se ustvarja **velika iluzija, da bomo lahko imeli kar vse hkrati:** TEŠ6 in JEK2 in OVE + URE + AKO. Najbolj preprost izračun pove, da vse to skupaj ni možno in da bi bilo to tudi škodljivo.

»Brzopotezne« akcije TEŠ-evcev in nojevsko ravnanje politikov terjajo hitre odgovore. Upamo, da se bodo slišali v javnosti. Apeli vladajoči politiki so brezplodni. Ostane le javnost in na koncu morda še referendum, kot pred desetletjem za TET2 v Trbovljah.

Vprašanja in predlogi za sistemske energetike

Na njih bi morala imeti odgovore tudi vlada, in parlament, predno se odločata. Vprašanja so:

- izraba plina, kot vmesna varianta (takozvani TEŠ7 v minimalni konfiguraciji), kajti plin vendarle zagotavlja 3,6 krat nižje okoljske stroške od kurjenja lignita; in še: ali bomo gradili plinovode le za tujce ?
- izraba obstoječih neizkoriščenih zmogljivosti (Brestanica), vprašljiva dolgoročna investicijska cena TEŠ6 in njegova proizvodna cena elektrike (vsi elementi cene niso znani)

- vprašanje resnosti izpolnjevanja okoljskih zavez; odnos do velikih uporabnikov (Talum, SIJ) in vprašanje zakaj mora proizvodnja vedno slediti rasti potrošnje, ali ne bi bilo prav ravnati obratno itd...
- sovlaganja domačega kapitala (tudi prebivalstva) in tujega kapitala v naložbe v energetiko (JEK2) in električna omrežja
- Ohranitev lignita za čas, ko bo tehnologija vplinjavanja postala ekonomična in čista

Ta vprašanja so tudi za javnost, ki na koncu vse plača. Treba je razjasniti kdo pije in kdo plačuje. Zapitek je velikanski. Prevelik, da bi o njem odločali samo posvečeni politiki in ubogljivi energetiki. Ki si ne upajo potegniti zavore ter si vzeti čas za poglobljen dolgoročni razmislek. Razmislek, ki ne bo obremenjen s z izgovori in hipoteko preteklih odločitev.

Zelena investicijska banka

Cena investicije cca 1,2 milijarde evrov ni dokončna, niso vračunane zavarovalnine, bodoči stroški CCS, v proizvodni ceni pa ni povišanj cen izpustov. To pomeni da je projekt ekonomsko naravnano izrazito kratkoročno. Na srednji in daljši rok pa TEŠ6 - v primeru postavitve JEK2, v izgubi na svoji pomembnosti. To je tudi razlog za zelo hud odpor protagonistov TEŠ6, proti pospešitvi izgradnje JEK2.

Menim, da bi bilo ekonomsko in razvojno mnogo bolj smotrno večji del denarja za TEŠ6, usmeriti v tako imenovano Zeleno investicijsko banko. Del pa nameniti za subvencije prebivalstvu pri ukrepih za učinkovito rabo energije.

Zelena banka ustanavljajo v Veliki Britaniji za financiranje zelenih naložb: OVE, URE in AKO. Zadolževanje, za TEŠ6 bi bilo mnogo bolj sprejemljivo tudi za Evropo, kot pa je zadolževanje za pridobivanje elektrike na osnovi preživelih konceptov.

Sedanji Eko-sklad je finančno premajhen in premalo organiziran. Subvencije za odkup elektrike iz OVE pa so trenutno na zgornji meji »zmogljivosti«. Nekatere investicije so zaradi kvot (5 MGW letno za solarno energijo na prostem) administrativno blokirane. To je skrivna plat medalje, prava pa je pomankanje denarja.

Z denarjem od TEŠ6 lahko ideja o zeleni banki postane realnost. G. Kopač lahko govori pravljice o bodočih desetisočih mini električnih centralah po Sloveniji. Čeprav dobro pozna situacijo. Naj raje poskrbi za vračilo EU sredstev za energetske opremo šol in javnih ustanov.

TEŠ6, opozicijska politika in civilna družba

Izgleda, da je TEŠ6 vroč krompir, tudi za opozicijo. Žal parlamentarnih strank to kar ni vezano na volilne glasove, ne zanima. Civilna družba pa je razpršena, neučinkovita. Izgublja se v množici prireditelj. Ni enakopraven partner vladi v primerjavi z ekipo TEŠ, ki ima denar in organizacijo.

Je pa to le videz. Če bi vlada zagotovila resnični moratorij na aktivnost v zvezi s TEŠ6 in sama dala pobudo za javno razpravo, bi se stroka, ki ni vprežena v voz fosilnega lobija, organizirala in predstavila energetske prihodnosti brez TEŠ6. Energetski program, ki ga za vlado pripravlja IJS, pa v nobeni varianti ne predvideva opcije brez TEŠ6.

Velik del stroke in akademske sfere (tudi mladi/stari ekonomisti in družboslovci) pa, razen maloštevilnih izjem, previdno molčijo. Molčijo tudi podjetniki; so raje tihi, ker sicer tvegajo zaslužek, vezan na posle z državo.

Dosežek dosedanjih polemik je le to, da bo TEŠ6 podvržen reviziji. Vendar je spet **zmagal fosilni lobi, saj je vlada (njen predsednik) dovolila, da HSE sam izbere svojega sodnika** – »tujega, neodvisnega revizorja projekta«.

Umetne in resnične dileme

Dilema ni **TEŠ6 ali JEK2**. Resnična **dilema je TEŠ6 ali nova energetika (OVE + URE + AKO)**. Posledično pa za novo energetiko, ki pomeni nov razvoj, **ostajajo samo drobtinice**. Zagovorniki nove energetike so zgolj ljubitelji, pravi posli in kupčije pa se sklepajo drugje. Alternativna scena pa za vlado ne obstaja.

Zaenkrat je ovira TEŠ6 le še parlament – (ne)izglasovanje garancij. Ali pa se bo fosilni lobi **parlamentu premeteno izognil**? Vse kaže, da bo tako. Potem ostane le še referendum? Po vzoru tistega pred desetletjem, ki je onemogočil gradnjo termoelektrarne v Trbovljah - TET2? Če se bodo ljudje prebudili. Zgodovina se lahko tudi ponovi.

Zaključek

»Nova energetika« še ne more nadomestiti energetske zmogljivosti TEŠ6, lahko pa to dvojno nadomesti JEK2, ki ga lahko pospešeno zgradimo. S kombinacijo kapitalskih virov - vložkom države, državnimi obveznicami in tujimi soinvestitorji, bi JEK2 in OVE, URE in nova omrežja gradili brez velikih obremenitev državne blagajne. V Šoštanju pa bi za mnogo manjši denar zgradili parno-plinski agregat manjše moči, obenem z reaktiviranjem Brestanice v proizvodne namene. S tem bi prihranili čas in denar. Vsekakor pa je zdaj bistveno, da vlada, energetska stroka in javnost dobijo čas za razmislek in da se projekt »ki je v teku« dejansko ustavi.

Ogromen investicijski denar, ki bo prihranjen, lahko dolgoročno naložimo v razvoj novih tehnologij in energetskih virov prihodnosti. V številne nove zaposlitve in poklice, ki jih moramo začeti razvijati. Če jih ne bomo pričeli zdaj, smo obsojeni na zaostajanje. OVE so vse bolj konkurenčni. Subvencije, ki so danes breme, bodo čez 10 let nepotrebne. Vendar brez investiranja v sedanosti, prihodnost ni možna.

Odgovornost predsednika vlade in ministrov za okolje, razvoj ter znanost in tehnologijo, je **dolgoročna in neizbrisna**. Predsednik vlade izjavlja »da lobije obvladuje«. Naj dokaže, da misli zares in da je sposoben (brez)izhodno strategijo TEŠ6 pripeljati v novo kvaliteto, v razvojno-izhodno strategijo (TEŠ-X). Za Šaleško dolino in za celo državo. Ta priložnost je v Sloveniji zdaj - in je dolgo časa ne bo več.

Ljubljana, 10. april 2010

Vili Kovačič, dipl.ekonomist
Ljubljana

vili.kovacic@siol.net